YTHS-kyselyn tulosraportti

Kyselystä ja vastaajista

Kyselyyn vastasi 1 702 korkeakouluopiskelijaa, joista tasan puolet opiskelee ammattikorkeakoulussa (AMK - n=851) ja puolet yliopistossa (YO - n=851). Raportin luvut ovat kyselyaineistosta. Vertailua edelliseen vuonna 2023 toteutettuun kyselyyn on toteutettu niissä kohdissa, joissa aineisto sisältää vertailutiedon.

- Äidinkieli: 87,2 % vastaajista on suomenkielisiä, 3,8 % ruotsinkielisiä ja 6,6 % muun kielisiä. Yliopistopuolella on enemmän ruotsinkielisiä vastaajia (5,5 % vs. 2,1 %) ja AMK-puolella enemmän muun kielisiä (8,0 % vs. 5,3 %).
- Sukupuoli: Vastaajista 71,7 % on naisia, 21,3 % miehiä ja 3,2 % muun sukupuolisia.
- Palvelujen käyttö: 81,7 % vastaajista on käyttänyt YTHS:n palveluja. Yliopisto-opiskelijoista palveluja on käyttänyt 89,7 % ja AMK-opiskelijoista 73,7 %. Ero näiden kahden välillä on kasvanut hieman aiemmasta.

Tiivistelmä

Opiskelijat käyttävät YTHS:n palveluja ja suhtautuvat niihin pääosin myönteisesti. Kyselyn keskeiset havainnot koskevat huolta valmistumisen jälkeisestä hoidon saamisesta, toiveita YTHS:n palveluvalikoiman laajentamisesta sekä uuden palvelualusta YTHSDigin myönteistä ensiarviota.

- **Huoli valmistumisen jälkeisestä hoidosta**: 49,6 % vastaajista on melko tai erittäin huolissaan siitä, saavatko he tarvitsemansa hoidon julkiselta terveydenhuollolta valmistumisen jälkeen.
- **Palveluvalikoiman laajentaminen**: 53,6 % toivoo YTHS:ltä erikoissairaanhoitoa, kuten gynekologin, ihotautilääkärin ja sisätautilääkärin palveluja. Maksuton ehkäisy on toiveissa toisena (39,3 %).
- **YTHSDigi vastaa tarpeeseen**: 38,7 % vastaajista oli ehtinyt käyttää sovellusta, vaikka sen julkaisusta oli kulunut vasta vajaa kuukausi. Sovelluksen käyttäjistä 61 % piti asiointia sujuvana.
- **Vahvistunut luottamus palveluiden saamiseen**: Syyksi jättää palvelut käyttämättä ilmoitettu epäusko palvelun saamiseen on laskenut 33,2 prosentista 19,2 prosenttiin vuodesta 2023.

Lähes joka toinen huolissaan hoidon saamisesta valmistumisen jälkeen

Valmistumisen jälkeinen hoidonsaanti arveluttaa lähes joka toista vastaajaa: 49,6 % on melko tai erittäin huolissaan siitä, saako tarvitsemaansa hoitoa julkiselta terveydenhuollolta valmistumisen jälkeen. Huoli korostui erityisesti englanninkielisillä vastaajilla ja naisilla.

Samalla enemmistö vastaajista suhtautuu vähintään melko luottavaisesti siihen, että saa ylipäänsä tarvitsemansa hoidon julkisesta terveydenhuollosta. Luottamus on korkeinta ruotsinkielisten keskuudessa, ja miehet luottavat saatavuuteen hieman naisia enemmän.

YTHS vastaa opiskelijoiden moniin tarpeisiin:

- Käytetyimmät palvelukokonaisuudet: suunterveys (75 %), yleisterveys (57,3 %) ja mielenterveys (39,4 %).
- Lähes joka neljäs (23,6 %) on käyttänyt myös ehkäisyn, perhesuunnittelun ja seksuaaliterveyden palveluja.

SYLin ja SAMOKin näkökulmasta tulokset puoltavat opiskelijoihin erikoistuneen terveydenhuollon vahvistamista. YTHS:n palvelujen arvo tunnistetaan, ja opiskelijat haluavat kehittää niitä vastaamaan tarpeitaan entistäkin paremmin. Epävarmuus toimeentulosta ja tulevaisuudesta korostaa helposti saavutettavan avun merkitystä opiskelijoiden arjessa.

YTHS:tä tulee kehittää opiskelijalähtöisesti, vaikuttavasti ja kustannustehokkaasti. Tavoitteena on oikea-aikainen hoito, joka tukee opiskelijoiden terveyttä ja opiskelukykyä. Kehittäminen edellyttää opiskelijoiden kokemusten kuulemista sekä riittävien toimintaedellytysten turvaamista.

Erikoissairaanhoito ja maksuton ehkäisy toivelistan kärjessä

Vastaajista 53,6 % toivoo YTHS:n palveluvalikoimaa laajennettavan erikoissairaanhoidolla. Toiseksi eniten toivotaan maksutonta ehkäisyä (39,3 %).

Kysymyksessä "Miten haluaisit YTHS:ää kehitettävän?" vastaajat saivat valita useita vaihtoehtoja. Suosituimmat vaihtoehdot olivat seuraavat:

1. Erikoissairaanhoito (esim. gynekologit, ihotautilääkärit) **53,6%**
2. Maksuton ehkäisy **39,3%**
3. Enemmän lähipalveluita **38,5%**
4. Enemmän tai monipuolisempia mielenterveyden palveluita **35,7%**
5. Enemmän tai monipuolisempia ennaltaehkäiseviä palveluita **29,5%**

Toiveet vaihtelevat vastaajaryhmittäin:

- Palveluja käyttäneet ja käyttämättömät: Suurin ero on erikoissairaanhoidossa, jota toivoo 57,6 % palveluja käyttäneistä ja 35,9 % palveluja käyttämättömistä.
- Sukupuoli: Suurimmat erot syntyvät erikoissairaanhoidossa ja maksuttomassa ehkäisyssä, jotka koskevat useammin naisia. Lähipalvelujen lisäämistä toivoo 37,4 % naisista ja 38,4 % miehistä.
- Kieli: Erikoissairaanhoito on ykköstoive kaikissa kieliryhmissä. Ruotsin- ja englanninkielisillä lähipalvelut ohittavat maksuttoman ehkäisyn.
- Korkeakoulusektori: Yliopisto-opiskelijoista 22 % toivoo enemmän apua opintoihin liittyviin haasteisiin. Kärkitoiveet ovat silti samat.

SAMOK ja SYL pitävät ensiarvoisen tärkeänä YTHS:n palveluvalikoiman laajentamista rajatusti opiskelijoiden tarpeiden kannalta keskeisillä erikoisaloilla.

Gynekologin ja ihotautilääkärin palvelujen palauttaminen aiempaan tapaan osaksi YTHS:n palveluvalikoimaa vastaisi kyselyssä esiin nousseisiin toiveisiin ja vahvistaisi hoidon jatkuvuutta. Näkemyksemme mukaan riittävästi resursoitu laajennus voisi samalla keventää hyvinvointialueiden kuormitusta ja vähentää opiskelijoiden siirtymistä palveluntarjoajalta toiselle. Opiskelijalle tämä tarkoittaisi, että yhtä useampi terveysasia hoituisi tutussa, hänen elämäntilanteensa tuntevassa opiskeluterveydenhuollossa.

YTHSDigi löysi nopeasti käyttäjänsä

YTHSDigi-alusta julkaistiin käyttäjille noin kuukausi ennen kyselyn tekemistä. Kuitenkin jo 38,7 % vastaajista oli ennättänyt kokeilla palvelukanavaa. Käyttäjät arvioivat sovellusta pääosin myönteisesti.

- Asioinnin sujuvuus: 61 % YTHSDigiä käyttäneistä piti asiointia erittäin sujuvana.
- Tehokkuus: 56,2 % arvioijista koki sovelluksen vastaavan palvelutarpeeseen erittäin tehokkaasti.

Sujuva digitaalinen asiointi voi madaltaa avun hakemisen kynnystä myös silloin, kun lähin palvelupiste sijaitsee kaukana. Tämä on tärkeä kehittämissuunta etenkin AMK-vastaajien näkökulmasta, sillä heillä alueellisen saatavuuden vaikeudet korostuvat palvelujen käyttämättömyyden syynä.

Digipalvelut eivät poista lähipalvelujen tarvetta, mutta ne voivat helpottaa yhteydenottoa, palveluohjausta ja etänä toteutettavaa hoitoa. SYL ja SAMOK näkevät tässä mahdollisuuden vahvistaa YTHS:n saavutettavuutta: opiskelijoihin erikoistuneen terveydenhuollon tuen tulee olla saatavilla myös kauempana palvelupisteistä opiskeleville.

Palvelujen käyttämättömyyden syyt

YTHS:n palveluja käyttämättömien vastaajien ilmoittamissa syissä näkyy muutoksia vuoteen 2023 verrattuna. Alueellisen saatavuuden vaikeudet ja epäusko palvelun saamiseen mainitaan aiempaa harvemmin. Työterveyden käyttäminen puolestaan korostuu hieman aiempaa enemmän.

Yleisimmät syyt olivat:

1. Ei tarvetta palveluille: 41,7 % (vuonna 2023: 44,9 %).
2. Käyttää tarvittaessa työterveyden palveluja: 28,8 % (25,8 %).
3. Palvelut ovat alueellisesti vaikeasti saatavilla: 25,6 % (35,8 %).
4. Ei usko saavansa palvelua: 19,2 % (33,2 %).

Osuudet koskevat palveluja käyttämättömiä vastaajia. Vastaajat saattoivat valita useita syitä.

Epävarmuus avun saamisesta näyttäisi muodostavan aiempaa harvemmin kynnyksen palveluihin hakeutumiselle. Epäuskon palvelun saamiseen ilmoittaneiden osuus on pienentynyt 14 prosenttiyksikköä. Tulos on myönteinen: opiskelijoiden epävarmuus avun saamisesta näyttäisi aiempaa selvästi harvemmin muodostavan kynnystä hakeutua YTHS:n palveluihin. Tähän voi osin vaikuttaa opiskelijoiden kasvanut palvelukysyntä ja siten YTHS:n palveluiden kohonnut käyttö.

Myös alueellisen saatavuuden vaikeudet mainitaan selvästi aiempaa harvemmin: osuus on pienentynyt 10,2 prosenttiyksikköä. Saavutettavuuden kehittämistä on silti jatkettava, sillä edelleen noin joka neljäs palveluja käyttämätön vastaaja ilmoittaa alueellisen saatavuuden vaikeudet yhdeksi käyttämättömyyden syyksi.

Korkeakoulusektorien erot kertovat myös erilaisista tavoista saada hoitoa. AMK-vastaajilla korostuvat työterveyden käyttäminen ja alueellisen saatavuuden vaikeudet, kun taas yliopistovastaajilla yleisempi syy on palvelutarpeen puuttuminen. Palveluja käyttämättömistä AMK-vastaajista 36,6 % ilmoitti käyttävänsä tarvittaessa työterveyden palveluja, kun yliopistovastaajista vastaava osuus oli 9,1 %. Muiden terveyspalvelujen käyttö voi siten osaltaan selittää YTHS:n vähäisempää käyttöä AMK-vastaajien keskuudessa. Käyttämättömyys ei siis yksin kerro terveyspalvelujen tarpeesta, vaan myös siitä, mistä opiskelija saa tarvitsemansa avun.

YTHS:n palveluverkkoa arvioidaan eri tavoin sen mukaan, onko palveluja käytetty. Kaikista kysymykseen vastanneista 63 % oli melko tai erittäin tyytyväisiä palveluverkkoon. Palveluja käyttäneistä vastaava osuus oli 69,3 % ja palveluja käyttämättömistä 30,4 %.

Mitä opiskelijat kehittäisivät

Avovastauksista, joissa kysyttiin ajanvarauskokemuksen ja hoidon tarpeen arvioinnin kehittämisestä, nousi viisi teemaa:

1. Asiakasviestintä ja palveluohjaus: Vastaajat toivoivat esimerkiksi chattiin arviota odotusajasta tai tietoa jonon pituudesta, viestien lukukuittauksia sekä yhteydenottomahdollisuutta myös chat-aikojen ulkopuolella.
2. Resurssit: Vastaajat toivoivat nopeampaa pääsyä palveluihin, erityisesti mielenterveyspalveluihin, ja lisää vastaanottoaikoja.
3. Ajanvaraus: Vastaajat toivoivat vähemmän jonottamista sekä helpompaa ajanvarausta ja peruuttamista.
    - HUOM! Osaltaan ko. vastaukset pohjaavat vanhaan Self-asiointialustaan, jonka YTHSDigi korvasi toukokuussa 2026.
4. Järjestelmä ja lomakkeet: Vastaajat toivoivat monipuolisempia vaihtoehtoja hoidon tarpeen arviointilomakkeisiin.
5. Kohtaaminen: Vastaajat toivoivat asiakkaan kuuntelemista, yksilöllisempää kohtaamista ja hoidon jatkosuunnitelmien selkeämpää yhteistä läpikäyntiä.

Terveydenhoitomaksu ja vastine

Vastaajista 69,7% suhtautui myönteisesti kysymykseen siitä, kokevatko he saavansa terveydenhoitomaksulle vastinetta. Yliopisto-opiskelijoiden keskuudessa osuus oli 75,6% ja AMK-opiskelijoiden keskuudessa 64,2%.

Sukupuolten välillä ei havaittu merkittävää eroa. Kielten osalta erottuivat englanninkieliset vastaajat joista muita suurempi osuus oli täysin samaa mieltä väitteen kanssa.

Merkittävä tekijä tuloksiin oli YTHSDigi-alusta. Sovellusta käyttäneistä 81% suhtautui myönteisesti kysymykseen koetusta vastineesta maksulle. Sovellusta käyttämättömien keskuudessa vastaava osuus oli 75,4%.

Tulokset osoittavat, että kokemus terveydenhoitomaksulle saadusta vastineesta on yhteydessä palvelujen käyttöön. SYLin ja SAMOKin näkökulmasta tämä korostaa palvelujen saavutettavuuden merkitystä: opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus päästä tarvitsemansa avun piiriin.

Maksun suuruus vai palvelujen saatavuus

Yli puolet vastaajista on sitä mieltä, että maksun määrä voi nousta, jotta YTHS:n palvelut ovat nopeammin saatavilla. Vaihtoehtona oli maksun laskeminen huolimatta sen mahdollisista negatiivisista vaikutuksista palvelutasoon.

- Korkeakoulusektori: Yliopisto-opiskelijoiden keskuudessa pidettiin hieman AMK-opiskelijoita suotavampana maksukorotusta saavutettavien palveluiden nimissä.
- Palvelujen käyttö: Palveluja käyttäneistä 60,1 % kannattaa maksukorotusta. Palveluja käyttävät ovat siis valmiimpia maksamaan siitä, että palvelut ovat nopeasti saatavilla.

Kieli, vähemmistöt ja turvallisuus

YTHS:n kielellinen palvelulupaus koetaan lähtökohtaisesti toteutuneeksi, mutta ruotsin- ja englanninkielisten kokemuksissa on eroja.

- Ruotsinkieliset: Vastaajista 65,8 % koki palvelulupauksen täyttyneen.
- Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt sekä neurokirjo: Seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön kuuluvien osuus vastaajista on 21,6 % ja neurokirjolle kuuluvien 15,5 %. Molempien osuus on kasvanut edellisestä kyselystä.
- Turvallisuus: Asiointi YTHS:llä vähemmistöön kuuluvana koetaan pääsääntöisesti hyvin turvalliseksi. Eniten turvattomuutta kertoivat yliopisto-opiskelijat, jotka elävät vammaisuuden tai liikuntarajoitteen kanssa: 20 % koki asioinnin melko tai erittäin turvattomaksi.

SYLin ja SAMOKin johtopäätökset

Opiskelijat käyttävät YTHS:n palveluja aktiivisesti, mutta toivovat palveluvalikoimaan laajennuksia. Enemmistö opiskelijoista on valmiita maltilliseen maksukorotukseen paremman palvelutason nimissä.

Tulosten perusteella SYL ja SAMOK vaativat:

1. Gynekologin ja ihotautilääkärin palvelut sekä maksuton ehkäisy osaksi YTHS:n palveluvalikoimaa. Erikoissairaanhoito (53,6 %) ja maksuton ehkäisy (39,3 %) olivat kyselyn perusteella toivotuimmat palvelut.
2. Riittävä rahoitus palveluvalikoiman laajentamiseen.
3. Opiskelijoihin erikoistuneen terveydenhuollon vahvistaminen ja sujuva siirtyminen muihin palveluihin valmistumisen yhteydessä. Lähes puolet vastaajista (49,6 %) on huolissaan hoidon saamisesta valmistumisen jälkeen.

Aineisto osoittaa lisäksi, että opiskelijat odottavat nopeampaa pääsyä palveluihin, erityisesti mielenterveyspalveluihin, sekä parempaa asiakasviestintää ja helpompaa ajanvarausta.

Lisätietoja:

Jere Tapio
Hyvinvointipolitiikan erityisasiantuntija (Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK)
jere.tapio@samok.fi
040 760 9463

Jesse Häyhä
Sosiaalipolitiikan asiantuntija (Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL)
jesse.hayha@syl.fi
044 796 1200